

2011, AVAGY A TÜNTETŐK RENEZÁNSZA

■ Az amerikai *TIME* magazin 1927 óta rendszeresen megválasztja az év emberét, olyan személyeket emelve ki, akik érvényes módon alakították a dolgok alakulását. A lista meglehetősen változatos, Mahatma Gandhitól (1930) Franklin D. Roosevelten (1932, 1933, 1941) keresztül olyan izgalmas figurákkal van teli, mint például Hitler (1938), Sztálin (1939, 1942), az amerikai tudósok (1960), XIII. János pápa (1962), Martin Luther King Jr. (1963), II. János Pál pápa (1994), George W. Bush (1990, 2000, 2004) vagy akár Mark Zuckerberg (2010). Többször csoportokat, tárgyakat céloz meg: a fiatalok (1966), az amerikai asztronauták (1968), a középosztály (1969), az amerikai nők (1975), a számítógép (1982), a békeszerzők (1993), az amerikai katonák (2003) – ehhez hasonlóan a tavalyi, 2011-es az év embere a Tüntető (The Protester).

A teljesség igénye nélkül összeválogatott példák közül némiképp kisejlik, hogy a folyóirat minden évben a jelent, vagyis az éppen aktuális előző évet tartja mérvadónak a választásban, nem pedig egy esetleges egyetemes értékrendet. 2012-ből szemlélve nem mindenik választásuk „áll helyt”, de ahogyan az idei összeállítás bevezetőjében is fogalmaz a szerkesztő Rick Stengel, „a történelem sokszor csak retrospektív módon kap értelmet”. Gondolatát kiegészítve folytatni lehet: a jelenből nem mindig tudjuk megítélni, hogy mely esemény vagy ember lesz kirobbantója egy esetleges forradalomnak, világháborúnak, évekig tartó diktatúrának vagy akár demokráciának becézett zsarnokoskodásnak. 2011 újraélesztette a tüntetés, a tiltakozás, a felkelés, sőt, a forradalom fogalmát, életet lehel a nép (ma: civilek) mindent felülíró hatalmába. Egy olyan korban, amikor azt hinnénk, a minden napok embere saját virtualitásába belefeledkezve passzívan szemléli a világ és saját életének folyását – hiszen éppen egy éve még a Facebook kitalálója, Zuckerberg volt a *TIME* év-embere, az a

huszonéves csávó, aki megteremtette a szocializálódás új formáját –, a Facebook és egyéb virtuális terek felhasználója 2011-ben saját fizikai valóságában, régi forradalmakra emlékeztető tömegekben, egyetlen emberi akaratként vonul utcára, és dönt saját sorsa felől.

2011 Tüntetője Tunéziában születik meg, ahol a huszonhat éves utcai árust, Mohamed Bouazizit a hatóságok folyamatosan és alaptalanul zaklatják, egy alkalommal egy rendőrnő elkobozza a fiú mérlegét, és meg is pofozza őt. A történetek után Bouazizi hiába tesz panaszt, nem méltatják válaszra. Az érzéketlenség és igazságtalanság ellen tiltakozva a fiú nyilvánosan, a kormányzó irdája előtt gyújtja fel magát. Kezdetét veszi az arab tavasz: sorra vonulnak utcára Tunézia után Egyiptomban, Szíriában, majd mindezek hatására az Egyesült Államokban, Oroszországban, Madridban, Athénban, Londonban, majd nálunk is stb. Míg Európában és Észak-Amerikában már nem diktátorok ellen folyik a tiltakozás, Közép-Keleten az utcára vonulók „valósággal meghalnak azért, hogy elérjék az európaihoz akárcsak egy kicsit is hasonlító politikai rendszer bevezetését”, hangsúlyozza az összeállítás szerzője, Kurt Andersen. Tartalmukban és minőségükben ezek a felkelések meglehetősen – jó értelemben véve – old-school módon történnek: egyként hallatják százezrek és milliók a hangjukat, és olyan egyszerű és nagyszerű dolgokért protestálnak, mint az emberi méltóság és szabadság visszaadása, illetve a korrupció és társadalmi egyenlőtlenségek felszámolása. Eszközökben és hatékonyságukban azonban teljesen mai megmozdulások ezek: a forradalmak Facebookon, Twitteren, YouTube-on és egyéb internetes felületeken, kimondottan a 21. századra jellemző médiumokon keresztül szerveződnek, itt kapnak nyilvánosságot és tetőződnek be. A New York-i Occupy Wall Street elnevezésű tiltakozás például egy bizonyos Tim

Pool közreműködésével kapott széleskörű figyelmet – az aktivista-újságíró telefonján keresztül biztosított több órán keresztül élő közvetítést a Zuccotti Parkban folyó eseményekről. Pool sajátos híradása nagyon rövid időn belül félmillió nézőt produkált, és sokakat szólított ki az utcára.

Anderson cikkében hangsúlyozza a tüntetők hatékonyságát és bátorságát, ugyanakkor felhívja a figyelmet a tiltakozók naivitására is. Egyrészt pozitívumként értékelendő, hogy a forradalmakat nem politikai pártok, hanem civilek ütötték nyélbe, illetve hogy a protestálásuk nem artikulálódott konkrét követelésekben. Az egyiptomi tiltakozás résztvevőinek például nem volt arról pontos elképzelésük, hogy milyennek szeretnék majd a megújult kormányt látni – az egyik tüntetőt idézve: „azt tudom, hogy mit *nem* akarok”. Másrészt a túlzott elhatárolódás a politikai fellépéstől itt és Tunéziában is ahhoz vezetett, hogy a harsány tüntetők helyébe jólnevelt politikai szervezetek

léptek: a fiatalok forradalmat csináltak, de megijedtek az agresszív politizálástól, amely őket a diktátor lebuktatása után várta, és elegendő önbizalom hiányában visszaengedték a hatalmat a senioroknak. A szerző leszögezi: a közép-keleti felkelések nagymértékben megváltoztatták a hatóságok és civilek közötti kapcsolatot, ezért nem valószínű, hogy ezeket az embereket újra el lehetne némítani, a forradalmi mámort követő események, a kivívott demokrácia azonban még új dolog, és igencsak kihívásnak számít.

Hosszútávon hatékony forradalmat a történelemből aligha tudunk felidézni, ami valamelyest természetes is, hiszen a megújulás, változás nem torkollhat sokéves mandátumokba. A mindenkori névtelen Tüntető története pedig, úgy tűnik, hogy most, 2012 hajnalán Romániában is visszhangra talál. (*TIME magazine, Specials, Person of the Year 2011*, 2011. december 14.)

Adorjáni Panna

